

CBS Wij-land

Burgerschap op Wij-land

Beleid burgerschap

Monique de Jong
1-3-2026

Inhoud

Wettelijke kaders	1
Visie op burgerschap	2
Agora bildung en burgerschapsonderwijs	3
Leerlingpopulatie en schoolcultuur	4
Doelen	4
Aanbod en activiteiten	6
PDSA cyclus en verantwoording	8
Bijlage Checklist burgerschap	9

Wettelijke kaders

Vanuit de overheid is vastgesteld dat op elke basisschool aandacht dient te zijn voor:

1. Het nadrukkelijk en expliciet bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtstaat.
2. Het beschrijven hoe ze met leerlingen werken aan de sociale en maatschappelijke competenties die nodig zijn om te functioneren in een pluriforme, democratische samenleving.
3. Het borgen van aandacht voor en kennis van soorten van diversiteit op het niveau van groepen en individuen en het bevorderen van acceptatie daarvan.
4. Het vormgeven van de school als oefenplaats voor democratisch burgerschap.

Er zijn inmiddels nieuwe (concept)kerndoelen vastgesteld. In 2027 worden deze kerndoelen definitief.

Domein

Democratische oefenplaats

Overzicht
kerndoelen

Kerndoel 19

De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats
A Sociale en maatschappelijke competenties

Domein

Samenleven in een democratische rechtsstaat

Kerndoel 20

De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat
A Basiswaarden van de democratische rechtsstaat
B Diversiteit in de samenleving

Domein

Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid

Kerndoel 21

De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid
A Democratische betrokkenheid
B Maatschappelijke betrokkenheid

Visie op burgerschap

Wij zien het als een taak van de school om kinderen op te voeden tot evenwichtige, democratische, participerende en coöperatieve burgers van de Nederlandse samenleving. Zij moeten goed met anderen om kunnen gaan en deel kunnen nemen aan de samenleving. Als de kinderen van onze school doorstromen naar het voortgezet onderwijs, willen we kinderen afleveren die stevig in de wereld staan met een goed gevoel van eigenwaarde, respectvol en eerlijk met elkaar omgaan en op die manier een steentje bij kunnen dragen aan onze maatschappij.

We willen dat de kinderen begrijpen hoe de Nederlandse rechtsstaat werkt en wat er van hen verwacht wordt om in zo'n rechtsstaat goed te kunnen functioneren. Wij zijn een christelijke basisschool, maar we vinden het belangrijk dat de kinderen kennis hebben van diverse religies en culturen en vanuit daar naar problemen en oplossingen kunnen kijken vanuit verschillende perspectieven. Op Wij-land leren kinderen op een verdraagzame manier met elkaar om te gaan. De school functioneert hierbij als een veilige oefenplaats voor kinderen. Burgerschapsvorming is niet een apart vak, maar zit verweven in ons hele onderwijsaanbod.

Een veilige leef- en leeromgeving is de basis voor een school als oefenplaats. Hierbij gaat het om fysieke en sociale veiligheid. De basiswaarden van de democratische rechtsstaat zijn voor ons het uitgangspunt:

- **Vrijheid van meningsuiting**
Dit betekent voor ons dat je mag schrijven of zeggen wat je denkt. Hiermee mag je tegen opvattingen van anderen in gaan, op een respectvolle wijze. Daarbij vinden wij het belangrijk dat je rekening houdt met de gevoelens van de ander en respectvol omgaat met de mening van de ander.

- **Gelijkwaardigheid**
Dit betekent voor ons dat mensen van gelijke waarde zijn. Daarbij maakt het niet uit hoe je er uit ziet, wat je denkt of wat je gelooft. Wij vinden het belangrijk dat we luisteren naar de ander en dat wij eigen denkbeelden niet belangrijker vinden dan die van een ander.
- **Begrip voor anderen**
Dit betekent voor ons dat je probeert te begrijpen waarom mensen of groepen bepaalde denkbeelden of gebruiken hebben. Je luistert naar de ander en doet je best om de ander te begrijpen.
- **Verdraagzaamheid**
Dit betekent voor ons dat je de mening of het gedrag van een ander accepteert, ook al ben je het er helemaal niet mee eens. Wij vinden het belangrijk dat je iedereen de ruimte wilt geven om een bepaalde mening te hebben of gedrag te vertonen dat valt binnen de wetgeving in Nederland.
- **Verantwoordelijkheidsbesef**
Dit betekent voor ons dat je verantwoordelijkheid neemt voor je eigen uitspraken en gedrag. Je houdt rekening met de gevolgen van je eigen gedrag op een situatie of op een ander.
- **Autonomie**
Dit betekent voor ons dat iedereen zelf kan bepalen wie hij wil zijn en hoe hij zijn leven wil leiden. Zolang je je aan de Nederlandse wet houdt staan wij waardevrij ten opzichte van de ander.
- **Afwijzen van onverdraagzaamheid**
Onverdraagzaamheid betekent voor ons dat je vindt dat andere mensen of groepen niet alles mogen doen of denken. Als je onverdraagzaam bent wil je de ander geen ruimte geven om deze mening of dit gedrag te vertonen. Wij wijzen dit af.
- **Afwijzen van discriminatie**
Discriminatie betekent voor ons dat mensen of groepen achtergesteld worden of anders behandeld op basis van hun uiterlijk, geloof, seksuele voorkeur, etc. Wij wijzen dit af.

Agora bildung en burgerschapsonderwijs

Bildung is een proces van (begeleide) persoonlijke ontwikkeling waarbij kinderen kennis maken met de culturele en maatschappelijke kanten van de wereld waarin ze leven. Deze ontwikkeling vindt plaats door te denken, te voelen en te doen.

Bij het vormgeven van bildung op onze scholen geven de doeldomeinen kwalificatie, socialisatie en subjectificatie ons richting. Naast deze doeldomeinen gebruiken we het bildungsagoramodel om ons onderwijs vorm te geven.

Definitie bildung bij Agora

Bildung is één van de beloftes van Agora én een speerpunt in de Koers 2024-2028

Op de scholen van Agora werken we aan de brede vorming van kinderen. Voor deze brede vorming gebruikt Agora de term bildung. Het betekent in feite: worden wie je al bent. Bildung is een proces van (begeleide) persoonlijke ontwikkeling waarbij kinderen kennis maken met de culturele en maatschappelijke kanten van de wereld waarin ze leven. Scholen zetten in op de ontwikkeling van competenties als: samenwerken, communiceren, creativiteit, kritisch denken, zelfsturend en

probleemoplossend vermogen, culturele sensitiviteit en sociaal bewustzijn. Hierdoor ontwikkelt een kind een sterke identiteit, waardoor het stevig kan staan en wendbaar is in een veranderende omgeving.

Burgerschap en bildung horen bij elkaar.

Bij zowel bildung als burgerschap gaat het om de ontwikkeling van empathie, wederzijdse betrokkenheid en kritisch denken. In alles wat we doen staat de sociale context centraal: hoe willen we zelf én met elkaar samenleven? In principe hebben we allemaal empathische vermogens, maar we moeten juist leren om dat vermogen in concrete situaties uit te drukken in daadwerkelijk mededogen, solidariteit en sympathie. Dat vermogen uit zich in houding en handelen. De samenhang tussen bildung en burgerschap wordt weergegeven in het Raamwerk voor bildung.

Leerlingpopulatie en schoolcultuur

CBS Wij-land is een school met twee locaties in Assendelft en Westzaan. Dit zijn van oorsprong boerendorpen waar een grote sociale cohesie is en veel betrokkenheid. De diversiteit is klein in de groepen. De leerlingpopulatie is gelijk aan het landelijk gemiddelde. De spreiding is klein. Omdat de twee locaties kleine scholen zijn die onafhankelijk van elkaar functioneren, kennen team, ouders en kinderen elkaar goed en zorgen ze voor elkaar. Er is een fijne sfeer op beide locaties. Een uitgebreide beschrijving van de leerlingpopulatie is te vinden in het document leerlingpopulatie Wij-land.

Doelen

Kerdoelen burgerschap **Primair onderwijs en speciaal onderwijs**

Democratische oefenplaats

Kerdoel 19	De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats.
-------------------	---

19A	De school stimuleert sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen.
------------	--

Het gaat hierbij om:

- aanbieden van kennis en vaardigheden ten aanzien van basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de diverse samenleving, gericht op respectvolle omgang;
- stimuleren van sociale vaardigheden en kritische denkvaardigheden;
- stimuleren van respectvolle communicatie, offline en online;
- aanbieden van activiteiten die sociale cohesie en actief burgerschap stimuleren.

Samenleven in een democratische rechtsstaat

Kerdoel 20 De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat.

20A De leerling redeneert over het belang van basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van de betekenis van basiswaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit;
- beschrijven hoe de Grondwet, kinder- en mensenrechten basiswaarden van de democratische rechtsstaat mogelijk maken;
- redeneren over hoe vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit met elkaar op gespannen voet kunnen staan;
- ervaringen opdoen met het voeren van dialogen, omgaan met conflicten en gelijkwaardige behandeling;
- herkennen en benoemen hoe basiswaarden van de democratische rechtsstaat een rol spelen in de samenleving en het eigen leven.

20B De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van aspecten van diversiteit: godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap en seksuele gerichtheid;
- verkennen van de eigen identiteit ten aanzien van aspecten van diversiteit;
- herkennen en benoemen van stereotypering, discriminatie en uitsluiting;
- benoemen van het belang dat mensen elkaar gelijkwaardig behandelen;
- ervaringen opdoen met het omgaan met verschillende perspectieven en ervaringen van anderen, overeenkomsten en verschillen, oordeel uitstellen, omgaan met mogelijkheden en gedrag van anderen.

Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid

Kerdoel 21 De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid.

21A De leerling verkent mogelijkheden om democratisch te handelen.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven hoe je door middel van inspraak, verkiezingen en vertegenwoordiging invloed kunt uitoefenen;
- ervaringen opdoen met inspraak en besluitvorming;
- ervaringen opdoen met het uitdrukken van eigen standpunten, luisteren naar argumenten van anderen, compromissen sluiten en omgaan met de uitkomsten van besluitvormingsprocessen;
- benoemen welke bijdrage de leerling zelf levert aan democratisch handelen.

21B De leerling verkent mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.

Het gaat hierbij om:

- benoemen van taken, rollen, rechten en plichten van jezelf en anderen in de samenleving;
- onderzoeken van maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties en de middelen die zij aanwenden om bij te dragen aan de samenleving of veranderingen in de samenleving teweeg te brengen;
- verkennen van actuele, maatschappelijke en duurzaamheidsvraagstukken;
- ervaringen opdoen met verantwoordelijkheid nemen voor en bijdragen aan het welzijn van anderen;
- verkennen van mogelijkheden om vanuit eigen idealen bij te dragen aan de samenleving, nu en in de toekomst.

Aanbod en activiteiten

We volgen de methode Kwink voor het sociaal emotioneel leren met de aanvulling burgerschapslessen. Daarnaast geven we dagelijks les uit de methode Trefwoord voor de lessen levensbeschouwing en onze Christelijke identiteit. We hebben zo een doorgaande leerlijn.

Lesschema

	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
Les 1	Hulp nodig?	Regels en rechten	Mensenrechten zijn nodig
Les 2	Wie is de baas?	Wie heeft het hier voor het zeggen?	Onze democratische rechtstaat
Les 3	Anders zijn, hetzelfde mogen	Iedereen is anders en gelijkwaardig	Gelijke behandeling
Les 4	Iedereen naar school	Mensenrechten, altijd en overal	Mediawijs
Les 5	Houd het schoon	Een schone leefomgeving	Verantwoordelijkheid voor je leefomgeving
Les 6	Het gezin	Bij ons thuis	Van huis uit
Les 7	Racisme	Racisme	Vooroordelen en racisme
Les 8	Verkiezingen	Verkiezingen	Verkiezingen
Les 9	Mediawijsheid	Mediawijsheid	Mediawijs
Les 10	Hoe groot is jouw wereld?	Een plek voor iedereen	Gedwongen migratie
Les 11	Technologisch burgerschap	Technologisch burgerschap	Technologisch burgerschap
Les 12	Politie en rechten	Rechtspraak	Rechtspraak
Les 13	Gender	Genderdiversiteit	Genderdiversiteit
Les 14	Veiligheid	Veiligheid	Veiligheid
Les 15	Grenzen aan vrijheid van meningsuiting	Grenzen aan vrijheid van meningsuiting	Grenzen aan vrijheid van meningsuiting

Schoolbrede afspraken:

Burgerschapslessen:

OB: groep 1/2, 3/4, 4/5

MB: groep 5/6

BB: groep 7/8

Wanneer:	Jaar 1 (2024-2025):	Jaar 2 (2025-2026):
Start t/m herfstvakantie	Les 1	Les 8
Herfstvakantie t/m kerstvakantie	Les 2	Les 9
Kerstvakantie t/m voorjaarsvakantie	Les 3	Les 10

Wijland | agora

Voorjaarsvakantie t/m meivakantie	Les 4 en 5	Les 11 en 12
Meivakantie t/m zomervakantie	Les 6 en 7	Les 13 en 14

*De burgerschapslessen zelf inplannen in het rooster, ter vervanging van bijv. een les Engels of wereldoriëntatie.

Daarnaast hebben we nog activiteiten m.b.t. burgerschap.

	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
September	Gouden weken	Gouden weken Energy race Leerlingenraad vaststellen	Gouden weken Energy race Prinsjesdag Leerlingenraad vaststellen
Oktober			Verkiezingen
November			Bovenschoolse leerlingenraad
December	Kerstviering Koekjes bakken voor het vergeten kind	Kerstviering	Kerstviering Kerstliedjes zingen bij bejaarden

Januari	Zilveren weken	Zilveren weken	Zilveren weken
Februari	Warme truiendag	Warme truiendag	Warme truiendag
Maart			
April	Paasviering	Paasviering	Paasviering
Mei			4/5 mei
Juni	Zomerfeest	Zomerfeest	Zomerfeest

Zo hebben we ieder jaar terugkerende activiteiten waarbij de kinderen leren over normen en waarden, iets voor elkaar over hebben en voor elkaar zorgen. Er is een kwaliteitskaart burgerschap gemaakt voor het team om mee te werken.

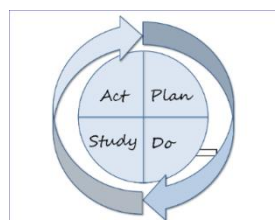
PDSA cyclus en verantwoording

We werken op onze school via de PDSA cyclus. Dit betekent dat we onze opbrengsten meten en analyseren zodat we ons onderwijs hierop kunnen bijstellen.

N.a.v. de doelen voor burgerschap zorgen we voor passende lessen en activiteiten. We observeren en kijken naar de opbrengsten van deze lessen. We hebben een Kwink data muur in de groepen. We bespreken of de kinderen de doelen behaald hebben. We passen ons onderwijs en de burgerschapslessen aan op onze bevindingen.

We gebruiken de checklist van Kwink of we voldoen aan de kerndoelen. We gebruiken de Rovict burgerschapsvragenlijst in groep 7/8 als meting en kijken hoe we ons onderwijs kunnen monitoren, evalueren en aanpassen. We maken een verbeterplan n.a.v. de uitslagen van de Rovict vragenlijst. In onze PDSA map zit het overzicht van de burgerschapslessen en checklist burgerschap om notities te maken en bij te houden wat de opbrengsten zijn n.a.v. de lessen.

Meten	Wanneer en wie	Plan
Checklist Kwink	2x per jaar bespreken in team	Bijstellen activiteiten
Checklist Kwink en bladburgerschapsdoelen in PDSA map voor notities en opbrengsten	Jaarlijks in PDSA map	N.a.v. notities en opbrengsten lessen bijstellen
Rovict burgerschaps vragenlijst	Jaarlijks door groep 7/8	Verbeterplan
Tevredenheidsonderzoek	Tweejaarlijks gr 5 t/m 8 en ouders	PvA n.a.v. uitkomsten
Sociaal-emotionele ontwikkeling	Jaarlijks via Clib soc-em gr 5 t/m 8 en leerkrachten in het najaar	Verbeterplan en zo nodig tweede meting in het voorjaar

Bijlage Checklist burgerschap

Checklist Burgerschap in de basisschool

1. Schoolcultuur & dagelijks samenleven

- ☐ Hebben we duidelijke schoolregels die mét leerlingen zijn opgesteld?
- ☐ Is er ruimte voor **kringgesprekken/klassenvergaderingen**?
- ☐ Oefenen leerlingen in **democratisch beslissen** (stemmen, overleggen, compromis)?
- ☐ Worden conflicten opgelost via **gespreks- of mediatievormen** in plaats van alleen straffen?
- ☐ Geven leerkrachten actief het goede voorbeeld (respect, luisteren, eerlijkheid)?

2. Leerlingenparticipatie

- ☐ Hebben we een **leerlingenraad** of vergelijkbare vorm van inspraak?
- ☐ Worden leerlingen betrokken bij schoolprojecten en evenementen?
- ☐ Kunnen leerlingen zelf initiatieven nemen (bijv. actie voor goed doel, ideeën voor de school)?

3. Leren van de omgeving

- ☐ Organiseren we **excursies** naar gemeentehuis, rechtbank, brandweer, bedrijven, religieuze instellingen?
- ☐ Nodigen we **gast sprekers** uit met verschillende achtergronden of beroepen?
- ☐ Doen we mee aan **buurt- of maatschappelijke projecten** (schoonmaakactie, voedselbank, voorlezen bij ouderen)?

4. Diversiteit & identiteit

- ☐ Worden verschillende culturen, tradities en feestdagen zichtbaar en besproken in de school?
- ☐ Is er aandacht voor **gelijke kansen, discriminatie en respect** in het dagelijks taalgebruik en beleid?
- ☐ Krijgen kinderen ruimte om hun **eigen mening en identiteit** te uiten en tegelijk die van anderen te respecteren?

5. Burgerschap geïntegreerd in vakken

- ☐ Wordt bij **geschiedenis** aandacht besteed aan democratie, mensenrechten, kinderrechten?
- ☐ Wordt bij **aardrijkskunde** gewerkt rond thema's als duurzaamheid, armoede, migratie?
- ☐ Worden bij **taal/wereldoriëntatie** debatten, discussies of rollenspellen gedaan?
- ☐ Is er ruimte in **kunst en creativiteit** om identiteit, waarden en samenleven te verkennen?

6. Schoolbrede initiatieven

- ☐ Hebben we **themaweken of vieringen** rond bijvoorbeeld vrijheid, duurzaamheid, diversiteit?
- ☐ Bieden we leerlingen kansen om **maatschappelijk betrokken** te zijn (bijv. sponsorloop, inzamelactie)?
- ☐ Is burgerschap onderdeel van onze **visie en schoolplan** (dus niet alleen losse activiteiten)?

! Als je veel kunt aanvinken, zit burgerschap al verweven in jullie schoolcultuur. De open vakjes laten zien waar kansen liggen om nog sterker aan burgerschap te werken.